

12-Malatya ili ağızında pekiştirme¹**Bahtiyar BAHŞI²****APA:** Bahşı, B. (2022). Malatya ili ağızında pekiştirme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (26), 218-229. DOI: 10.29000/rumelide.1073891.**Öz**

Ağız, bir yazı sahası içerisinde il, ilçe ve köylerde konuşma esnasında kullanılan farklı fonetik ve morfolojik özelliklere sahip dil kollarıdır. Günümüzde teknolojinin gelişmesine bağlı olarak kültürel zenginliğimize ait olan ağızlarımız kaybolmaya başlamıştır. Sözlü geleneğimize ait olan bu kültürel zenginliklerimizin kalıcılığını sağlamak ancak onun üzerinde yapılacak çalışmalarla mümkündür. Pekiştirme sözlü ve yazılı anlatımda sözün gücünü arttırmaya, ifade edilen kavramın anlamını güçlendirmeye veya bir kavrama dikkat çekmeye yarayan unsurlardır. Anadolu ağızlarında pekiştirmeye ait unsurların tespit edilmesi ve dilimize ait zenginliklerin ortaya çıkarılması gerekmektedir. Bu doğrultuda araştırmada Malatya ili ağızında yer alan pekiştirme unsurları tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada tarama yöntemi esas alınmıştır. Araştırmanın bulgularını elde edebilmek için Malatya İli Ağızı kitabı incelenerek bu eserlerdeki pekiştirme olduğu düşünülen kısımlar bağlamlar içinde fişlenmiştir. Malatya ili ağızı ses bilgisi özellikleri bakımından Batı Grubu ağızlarının genel özelliklerini taşımakta, bu grup içinde de yedinci alt grubun özellikleri ile örtüşmektedir. Yapılan çalışmada pekiştirme “Seslerle Yapılan Pekiştirme, Eklerle Yapılan Pekiştirme, Kelimelerle Yapılan Pekiştirme, Söz Dizimiyle Pekiştirme” olmak üzere dört ana başlıkta incelenerek sözün etkisini arttıran, sözü belirginleştiren pekiştirme unsurları Malatya ili ağızlarında tespit edilmiş ve kullanımları üzerinde durulmuştur. Ayrıca araştırma sonucunda elde edilen veriler tablo ve grafik şeklinde ortaya konulmuştur. Araştırmanın sonucunda Malatya ili ağızının zenginliği ortaya konulmuş ve konu araştırmacıların dikkatine sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Ağız, pekiştirme, Malatya ili**Reinforcement in Malatya province dialect****Abstract**

Dialects are language branches with different phonetic and morphological features used during speech in provinces, districts and villages within a writing field. Today, depending on the development of technology, our dialects, which belong to our cultural richness, have begun to disappear. It is only possible to ensure the permanence of these cultural riches, which belong to our oral tradition, by working on it. Reinforcement is the elements that increase the power of the word in oral and written expression, strengthen the meaning of the expressed concept or draw attention to a concept. It is necessary to determine the elements of reinforcement in Anatolian dialects and to reveal the richness of our language. In this direction, the reinforcement elements in the mouth of Malatya province were tried to be determined in the research. The study was based on the scanning method.

¹ Bu çalışma 16-18 Ekim 2019 tarihleri arasında Ondokuz Mayıs Üniversitesi tarafından Samsun’da düzenlenen XI. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu’nda sözlü olarak sunulmuş bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş tam metnidir.

² Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı (Malatya, Türkiye) bahtiyar.bahsi@inonu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-4450-8351 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 12.01.2022-kabul tarihi: 20.02.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1073891]

In order to obtain the findings of the research, the Malatya Province Dialect book was examined and the parts that were thought to be reinforcement in these works were recorded within the contexts. The dialect of Malatya province has the general characteristics of the Western Group dialects in terms of phonetic features, and it overlaps with the features of the seventh subgroup within this group. In the study, reinforcement was examined under four main headings: "Reinforcement with Sounds, Reinforcement with Suffixes, Reinforcement with Words, Reinforcement with Syntax", and reinforcement elements that increase the effect of the word and make the word clear have been identified in the dialects of Malatya province and their usage has been emphasized. In addition, the data obtained as a result of the research are presented in the form of tables and graphics. As a result of the research, the richness of the dialect of Malatya province was revealed and the subject was brought to the attention of researchers.

Keywords: Dialect, reinforcement, Malatya province

1.Giriş

Genel olarak ağız terimi için birçok tanımlama yapılmıştır. Ağzı, Korkmaz (1992:4) bir dilin veya bir lehçenin daha küçük yerleşim bölgelerinde yazı diline oranla birbirinden az çok ayrılan konuşma biçimleri olarak tanımlarken, Demir (2002:114) aynı kökenden geldiği üst sistem durumundaki bir standart dile bağlı, doğal olarak ortaya çıkmış; aile ve dost çevresinde, iş yerlerinde; okur yazarlığı az, bulunduğu bölgeden uzun süre ayrı kalmamış insanlarca sözlü iletişimde dilin başka türleriyle karşı karşıya gelme oranına göre değişen biçimde kullanılan, resmi ortamlarda kullanılmasından kaçınılan, yazılı bir gelenek oluşturamamış, iletişim alanı sınırlı, bağlı olduğu üst sistemden dilin her alanında karşılıklı anlaşmanın korunacağı oranda ayrılabilen, prestiji standart dile göre daha az yerel konuşma biçimi olarak belirtmiştir. Ağız kısaca bir dilin konuşulduğu bölgede ses, söyleyiş ve kısmen de şekilsel farklılıklardan ortaya çıkan yöreye özgü dilsel alt birim şeklidir.

Ağız araştırmalarıyla ilgili olarak birçok çalışma günümüze kadar yapılmıştır ve yapılmaya devam edilmektedir. Güncel yapılan çalışmalar doğrultusunda ağız kavramı her yönüyle ele alınıp incelenen bir bilim dalı olmuştur. Ağız çalışmaları, ağız monografilerinden, ağız atlaslarından, ağız sözlüklerinden ve ağız kavramına ilişkin teorik çalışmalardan faydalanılarak oluşturulmaktadır.

İlk örneklerini yabancı araştırmacıların verdiği yerli ağız çalışmaları resmi ve bilimsel olarak 1867'de Viktor Maksimov'un "Opıt Dzsledovanija Tyurskich Dialektov Chudavendigare i Karamanii" adlı eseriyle başlamıştır (Korkmaz, 1975, s. 143). Bunu Ignacz Kunos'un 1896 yılında yaptığı Anadolu ağızlarını sınıflandırma denemesi izlemiştir (Kowalski, 1931). Anadolu ağızlarıyla ilgili çalışmalara dahil olan ilk Türk araştırmacı Ahmet Caferoğlu'dur. Caferoğlu'nun ağızla ilgili çalışmaları bu alana öncülük etmiştir ve bu alanda pek çok çalışması yer almaktadır. Anadolu ağızlarıyla ilgili ilk bibliyografya Buluç'a(1942) ait olan "Anadolu Ağızları Bibliyografyası" aittir. Yerli ağızlar üzerine bu zamana kadar yapılmış en büyük ve en kapsamlı çalışma "Derleme Sözlüğü"dür (Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, 1963-1982). Ağızlar üzerine bu zamana kadar yapılmış en kapsamlı ve en detaylı sınıflandırma çalışması ise Leyla Karahan'a ait olan "Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması"dır (Karahan, 1996).

Karahan'ın "Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması" adlı çalışmasında Malatya ağızı batı grubu içinde 6. gruba (Havza, Ladik, Amasya, Tokat, Sivas (Şarkışla ve Gemerek hariç), Mesudiye, Şebinkarahisar, Alucra, Malatya, Hekimhan, Arapkir ağızlarına) dahil edilmiştir (Karahan, 1996).

Pekiştirme sözcüğü Türk Dil Kurumu'na ait Türkçe sözlükte “1. Sertleşmek, katılaştırmak 2. Sağlamlaştırmak, tahkim etmek 3. Güçlendirmek” anlamlarına gelmektedir. Korkmaz (2003:173-174) pekiştirme teriminin tanımını “Kök kelimenin belirttiği özelliği çeşitli yollarla yoğunlaştırma.” şeklinde yaparken Hengirmen (1999:304) “Sözcüklere çeşitli yollarla pekiştirmeli bir anlam kazandırma işlemi” şeklinde tanımladığı pekiştirme hakkında, pekiştirme belirteci, pekiştirmeli özne, pekiştirmeli sıfat, pekiştirmeli tezlilik eylemi, pekiştirmeli yüklem, pekiştirme ünlüsü başlıklarına da yer vermektedir. Pekiştirme tek başına bir gramer kategorisi oluşturmamaktadır ve sözcüklerin ya da cümlelerin anlamlarıyla bağlantılı olduğundan bu kavram anlambilim içinde daha belirgin olarak yer almaktadır. Bu bağlamda Karaağaç bu konuyu abartma başlığı altında ele almaktadır ve “varlığı ve varlığın gerçekleştirdiği olayları gerçek boyutlarının ötesine taşıma” olarak tanımlamaktadır (Karaağaç, 2013: 564). Üstüner (2003:11-12), pekiştirme teriminin Arapça bir terim olan te'kid terimiyle; aynı kavramın, batı dillerinde ise yaygın şekilde intensif terimiyle karşılandığını ve dilin söz dizimi kurallarından, kelime, ek veya ses unsurlarından birini kullanarak ifade edilenler arasındaki bir sözün belirginleşmesinin sağlanmasına pekiştirme denildiğini ifade eder.

Yukarıdaki tanımlarda görüldüğü üzere pekiştirme kavramı hakkında yapılan açıklamalar birbiriyle örtüşmektedir. Çalışmada pekiştirme ve kurallarıyla ilgili pek çok eserden bilgi toplanmıştır. Ancak pekiştirme konusuyla ilgili müstakil çalışmalar olan Ahat Üstüner'in “Türkçede Pekiştirme” ve Vecihe Hatiboğlu'nun “Pekiştirme ve Kuralları” adlı eserleri bu çalışma için temel kaynak olarak kabul edilmiştir. Bu çalışmada, Cemil Gülseren tarafından hazırlanan “Malatya İli Ağzıları” adlı eser taranmış ve pekiştirmeler fişlenmiştir. Elde edilen veriler dört ana başlıkta incelenmiştir. Tasnif edilen verilerde yanındaki parantezde bulunan eser kısaltmasının yanındaki rakamlar, taranan eserin sayfa numarasını vermektedir.

İlgili eserlerdeki pekiştirme konusu Türkiye Türkçesi gramer kitaplarından ve pekiştirmeyi merkeze alan çalışmalardan hareketle taranmış ve bu eserlerdeki pekiştirme olduğu düşünülen kısımlar bağlamlar içinde fişlenmiştir. Daha sonra bu fişler pekiştirme türlerine göre kendi içinde sınıflandırılmıştır. Bu çalışmaya ait bulgular ve veriler sonuç bölümünde değerlendirilmiş, pekiştirme unsurlarına ait genel sayısal veriler ayrıca grafiklerle gösterilmiştir.

2.Yöntem

Çalışmada tarama yöntemi esas alınmıştır. Bu araştırma da Malatya ili ağzındaki pekiştirmeler tespit edilmeye çalışılmıştır. Malatya ili ağzındaki pekiştirmeleri tespit etmek için Gülseren'in (2000) Malatya ili ağzı eseri incelenmiştir. Eserdeki pekiştirme konusu Türkiye Türkçesi gramer kitaplarından ve pekiştirmeyi merkeze alan çalışmalardan hareketle taranmış ve bu eserlerdeki pekiştirme olduğu düşünülen kısımlar bağlamlar içinde fişlenmiştir. Bu nedenle araştırma, var olan bir durumu tespit etmeye yönelik olduğundan tarama yöntemi ile yürütülmüştür. Karasar (2000), tarama modelini geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle ortaya koymak olarak tanımlamıştır.

3.Bulgular

3.1.Seslerle pekiştirme:

3.1.1.Vurgu yoluyla yapılan pekiştirme:

Cümlelerin ifadesine güç katmak ve cümledeki anlamı daha belirginleştirmek için yapılan vurgu pekiştirme vurgusu olarak adlandırılmaktadır. Alan yazında “obartma, abartma, berkitme vurgusu” gibi

terimlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Cümle içerisinde daha çok bir ögeyi güçlü belirtmek amacıyla başvuru bir anlatım şeklidir.

Vay bu hacım var ya bir üğünüyo(s.351)
 Yaradana gurban olayım oy oy(s.356)
 Ben of demiyom(s.362)
 Mustafa Kemal yeni çılmış işte ha.(s.243)
 Di yeter ulan!(s.346)
 Uy yavrum gözüm çıha, gör nasıl argıdı(s.348)
 Haydın çıhın anam sen niye çıhmısın(s.349)
 ù yavrum demiş.(s.250)
 ula töbe de, töbe de(s.251)
 öy bacım deyi duzlanın yokuşu çetin imiş deyi(s.252)

3.1.2.Ünsüz ikizleşmesi:

Söylenen sözü pekiştirmek amacıyla kelimenin daha vurgulu söylenmesiyle sözcüğün içerisinde yer alan ünsüzlerden birinin ikizleşmesi sonucu meydana gelen ses olayıdır.

gettım güccük ammım ibrama(s.242)
 bir gün birer tike yedersen yeddi çocuğum var (s.247)
 yenidde o dikilen elbiseleri geyindirirlerdi (s.243)
 sabâ gadder yatmazdıh ki bayram geliyi (s.315)
 sığırıcılın pencerede güzzel bi kız(s.258)
 çarmuzuya aşıağı gabahlar tikilir(s.260)
 o zaman kıssalı kıssalı n'olmuş demişler(s.298)
 bi de böyyük baş yastığı gomuş(s.242)
 silah atmalar eskiden yassah(s.320)

3.1.3.Ünsüz türemesi:

Konuşma esnasında anlamı güçlendirmek amacıyla sözcük içerisindeki vurguya bağlı olarak sözcük içerisinde ortaya çıkan geçici türemelerdir. Daha çok d, t, n, m, r, s türemesi şeklinde görülen bu türemeler yazı dilinde kalıcı hale gelmektedir.

söylım mi şimdik benim babam ben bi yaşındayken istanbula getmiş(s.256)
 oz zamanın hökmü tabi buğday yoh
 pambuh gibi olurdu.
 yenişden babasıyna gediyoğ.
 bir kerem ırahmatlıh babam size ömür
 o vağıt teze caminin yanında pambuh bazarı derlerdi(s.251)
 o nassıl işimiş de angarada türkü söylü de burda dinliysin(s.251)

3.1.4. Ünlü uzaması:

Anlamı belirginleştirmek ve kuvvetlendirmek için vurguyu artırmak amacıyla normal vurgunun üzerinde vurguyla söylenen hecelerdeki ünlünün uzamasıyla meydana gelmektedir.

- e dedim kızdım niye paranın parçalımı alıy?(s.243)
nen nen oğlum nen nen yat.(s.291)
 görünmezdi hâ güzel beyle âdetler vardı.(s.340)
 eskiden yassağ yoğdu hđ.(s.320)
 gız buradâ, ben o çocuğu almam-malmam(s.323)
 teniyi isladırırh çorbayı bişirrik güzencene ayrana katıyırh(s.295)
 eyyi avrat eyyi işte ağalık golay mı olue(s.347)
 üst üste kız olduysâ o yandı (s.367)

3.1.5. Ünlü türemesi:

Sözcükteki anlamı pekiştirmek amacıyla yapılan vurgunun sözcük içerisinde bir ünlü türemesine neden olduğu ses olayıdır.

- Senisiz ne ne yapam özüm bu karanlık Kövde(s.317)
 Allah ılâyırh gördüydü verdik derler(s.245)
 Biz irazıyırh üç defa...(s.249)
 Orda ditireme dutarmış hocayı(s.249)

3.1.6. Başa hece eklenmesi:

Türkçede çoğunlukla sıfatların ve isimlerin önüne “m, p, r, s” seslerinin eklenmesiyle meydana gelmektedir.

- çır çıplah gaddın erkek karşı karşıya.(s.257)
gap garanluğ yer (s.243)
 el mel değmemiş di tertemiz (s.348)
yapyalınag götürdüm ordan eşşea güm yittim(s.290)
 vurur vurur topaçla o bembeyaz olurdu.(s.254)
 bu at eyle küfeylan giği bösböyük olmuş.(s.287)

3.2. Eklerle pekiştirme:**3.2.1. +An eki:**

Türkçenin en eski dönemlerinden itibaren sıfat, zarf, edat veya çekimli fiillerden sonra gelerek yalnız başına veya çeşitli ek veya edatlarla birleşerek pekiştirme görevinde kullanılan bir ektir.

- önce oğlanın babası ilen anası kendi evinde(s.318)
 oğlanlan gızı birbirine göstermezler(s.257)
 artık orasını da bilemüyük biz kalblen söylüyük(s.304)

3.2.2. +cA eki:

Zarfların anlamını pekiştirmek ve kuvvetlendirmek amacıyla kullanan bir ektir.

- çorbayı bişirrik güzelcene ayrana katıyır(s.295)
- ben beni bilemedim eyice (s.357)
- eyice goyulaşır. bulamaç olur...(s.248)
- kimi yeri çürümüş eylece duruy(s.298)
- kesince bi dışarının isimlerini vuramıyoruh(s.255)
- unu çalarır cıvıhcana ateşi yaharır(s.306)
- eltisi güzelcene gelinin üstünü geyindirir(s.258)

3.2.3.+cAk eki:

İsim ve sıfatlara eklenerek anlamlarını küçüklük veya büyüklük bakımından pekiştiren bir ektir.

- Orduzu bir bucahtır / Suları ılıcahdır(s.250)
- ıscah da düşüncü burada damımız eyle(s.384)

3.2.4.+cIk eki:

İsim ve sıfatlara eklenerek anlamlarını küçüklük veya büyüklük bakımından pekiştiren bir ek olarak kullanılmaktadır.

- şuncacık şuncacık on tâne zor bişirirlerdi(s.290)
- birer evcik yapağ şunu keseh (s.298)
- küfteleri güççücükmüş(s.321)
- azcık gederler gine aynı eyle çevirirler(s.366)
- ufah kurtçuklar tahsil olur(s.266)

3.2.5.+Dİr/+DUR eki:

- bizlere yoğluğ yoğdurdur(s.264)
- yohmudur vatanın, evlerin hani(s.317)
- bizde günah çohdur her türlü suşda(s.294)

3.2.6.+Gİn eki:

Sıfatlara eklenerek onların anlamlarını pekiştiren bir ektir.

- bu gelinler ne azgın ne neşeli(s.348)
- kör olan çoğüdü, çalgın olan çoğüdü(s.354)
- oğlan kirvesine dutgun olurdu(s.341)
- çoh keskin bir ziyaret derler.(s.336)

3.2.7.+lAr eki:

Türkçede çokluk ekinin çokluk eki fonksiyonunu kaybedince bazı kelimelere eklenerek anlamı kuvvetlendirdiği, pekiştirme görevi üstlendiği görülmektedir.

özleri canlardan aziz/sözleri ballardan leziz (s.317)

anlıma da kara yazılar yazıldı(s.314)

getmez gablinin garası dağlar garası(s.277)

3.2.8.+mAn eki:

Sıfatlara eklenerek onların anlamlarını pekiştiren bir ektir.

ipi bükler kendileri gocaman sopa gibi olur.(s.295)

3.2.9.+cAğIz eki:

İsimlere eklenerek onların küçüklük, büyüklük anlamını pekiştiren bir ektir.

avratcâz kıvrılır kalır(s.367)

3.2.10. Ek yığılması:

belimi sıvatladı. hısımısı biliyor.(s.384)

cenaze sahibisinin halı vahtı yerindeyse bir iki devar keser(s.319)

öğlenleyin gelini almaya giderler(s.318)

böyükçen b,r guymağ çalallar(s.367)

gözlenen çocukları oluyo(s.348)

3.3.Kelimelerle pekiştirme

3.1.Edatlarla

3.1.1. ha edatı ile yapılan pekiştirme:

Edat olarak kullanılan bu sözcük cümlelerin anlamına ihtar, tasdik ve tembih anlamı katarak bu işleviyle anlamı güçlendirmektedir.

o vaht da Mustafa Kemal yeni çıymış işte ha.(s.243)

aman oğlum zinhâr zine etme ha!(s.369)

Mustafa Kemal yeni çıymış işte ha.(s.243)

burdan dut ileri dearmen var ha (s.289)

onun içinden geçiydik ha eyi oldun deyilerdi(s.291)

şeyle ha beyle ha işte nolur ha.(s.372).

arpa çihıy arpa der ha(s.328)

3.1.2. ol edatıyla yapılan pekiştirme:

Türkçede -Dir/-Dur bildirme ekinin yerini tutan ve onun gibi pekiştirme görevi yapan bir ektir.

Dağıda uyurken bir ol bekledi ben uyudum.(s.287)

3.2.Ek/Edatlarla yapılan pekiştirme:**3.2.1. +-A Ek edatıyla yapılan pekiştirme:**

Cümle içerindeki anlamı kuvvetlendirmek amacıyla özellikle ağılarda sıklıkla kullanılan bir edattır.

tükürüğünü sürttü ð de sen de yap bi (s.269)

baba ben bir rüye gördüm. e de anlat.(s.286)

sızılyı e neyine ağılyın anam(s.254)

aynı sözü söylemiş e sen bilirsin.(s.272)

3.2.2.+mA/ +(e) m Ek Edatıyla Yapılan Pekiştirme:

Cümle içerisinde anlamı kuvvetlendirmek amacıyla kullanılan bir edattır.

oğlanın sünnetine neysem doğan çocuk eğer erkekse(s.259)

yoğsam sizi öldürecek(s.292)

çocuğı doğar eğırim ki oğlan olduysa(s.367)

ordan soynaması şimdi de one diyecđdim ha.(s.264)

3.2.3.+ok/ +-ök ek edatı:

Türkçenin en eski belgelerinden itibaren pekiştirme görevi yapan bir edattır.

örencik tarafında köylere bahıncık o köyü almamış(s.358)

arası birez eskiyincik geri göçüyo(s.358)

e şindik çoh şeker alıyorlar (s.355)

söylim mi şindik benim babam ben bi yaşıdayken(s.323)

şimdik ihtiyâr oldum(s.266)

3.3.Zamirlerle yapılan pekiştirme:

Cümlede şahıs kavramını ifade eden şahıs ekleri bulunduğu halde, bu kavramın şahıs zamirleriyle belirtilmesi, şahıs zamirlerinin kendi kelimesinin de kullanılarak anlamın pekiştirilmesi zamirlerin pekiştirme göreviyle kullanıldığı yerlerdir.

o sensiz ne ene yapam özüm bu karanlık kövde(s.317)

anca kendi yöremizdeki olan yemekleri yapıp yiyiydik(s.280)

ben başımı alır diyâr diyâr gezerim(s.277)

sen benim istediğim Kız değılsin(s.274)

ben beni bilmedim eyice(s.357)

sen başa kivre olacağsın dëyim(s.361)
 ben ne bilem işte gedellerse de bir bayramda(s.362)
 beni bağlar gibi oturdum.(s.267)

3.4.Zarf larla yapılan pekiştirme:

Türkçede zarf göreviyle kullanılan bazı sözcüklerin anlamı güçlendirmek ve pekiştirmek amacıyla kullanılmasıyla oluşur.

en ilkin kirveye tatlı bağlar götürrüz (s.275)
 soyna basacağsın en aşşa yeddi sefer basacağsın(s.268)
 harbe gitti ne güzel bir halay (s.316)
 amân ne gaddek cihaz vermişler(s.256)

3.5.Tekrar larla yapılan pekiştirme:

Türkçede tekrar grubu olarak oluşturulan söz gruplarının anlamı güçlendirmek, ifadeye zenginlik katmak amacıyla kullanılmasıdır.

bu gız yalaız dura dura osanmış(s.287)
 bu bol bol akçadağa gëdiy (s.332)
 haleş dutuşurlardı çifer çifer(s.365)
 kız yirmi yaşamazsa çocuğ çocuğ kızı vermezlerdi (s.363)
 çağa çoluğ ne çılbağ hepsi parayna(s.333)
 oğlum gëdik gëdikvermiyo(s.378)
 hılaya serecek üstüne tek tek düzecek(s.244)
 o dağ daş bütün sanki dersin yavaş (s.352)
 beni böğün yarın aşarlar dedi yekden(s.243)
 hep gelen böyükklü güççükdü (s.254)

3.6. Söz dizimiyle:

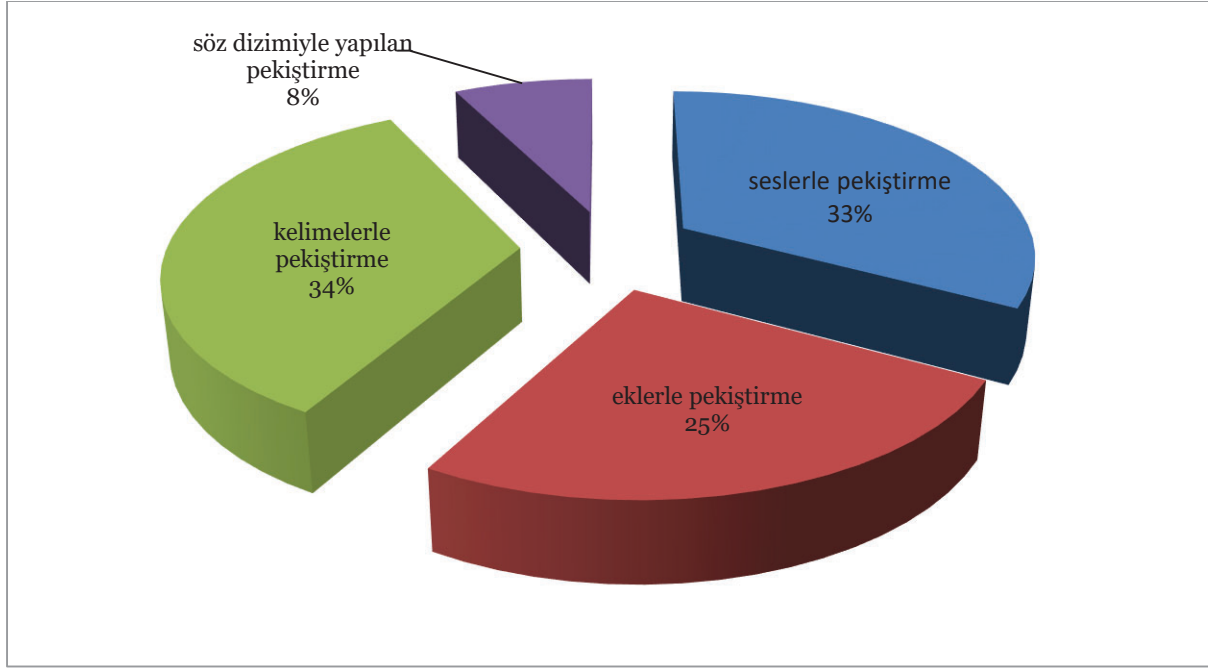
Özellikle yazılı ifadelerde belirtilmek, vurgulanmak, pekiştirilmek istenen unsurların yüklemine önüne getirilerek vurgulanır. Dolayısıyla söz dizimi pekiştirme temeline göre şekillenir.

şireler galır soğuma.(s.248)
 kamaşlı sazahlığ ımış orası(s.261)
 heç kimse yoğ evde.(s.261)
 nerde bulağ ayrı evi? (s.262)
 biz beyle edemek bunu(s.287)
 bu adı gözeli nassı biliürsünüz komşular?(s.248)
 beşşimin ucu çamdan yuvalandı düştü damdan(s.255)
 tevek basarığ üzüm teveği(s.256)
 şimdik gelincik gayası diyer eyle duruyo orda.(s.250)
 beni böğün yarın asarlar dedi yekden(s.243)

Sonuç ve tartişma

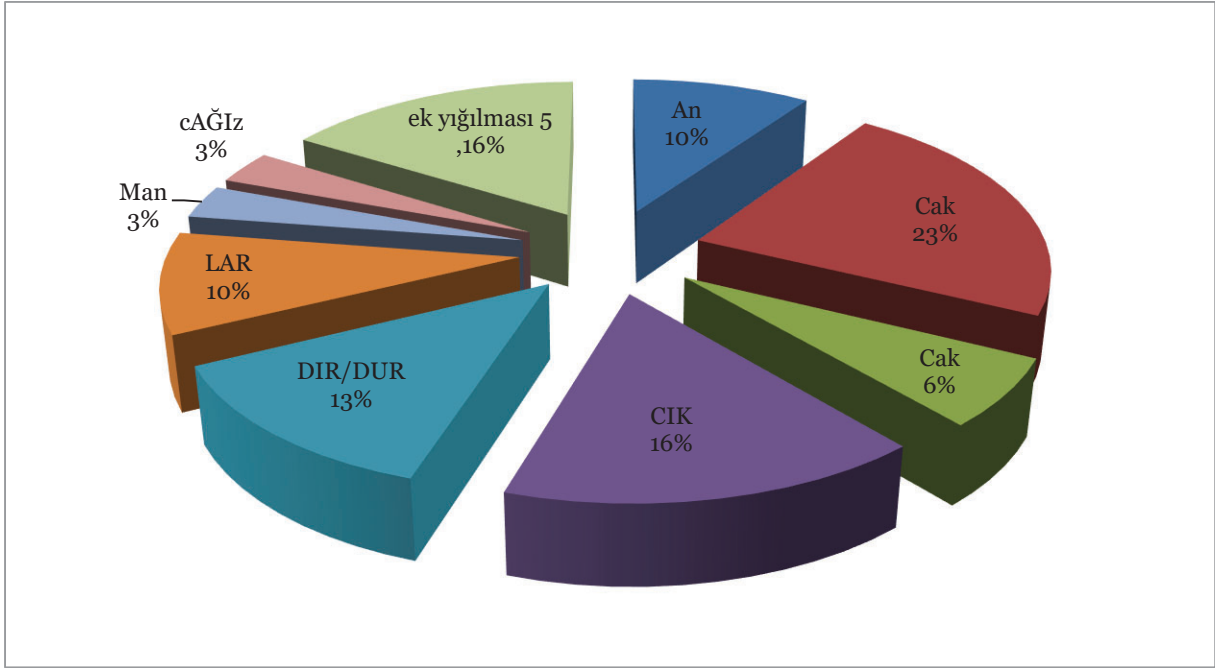
Bu alışmada Malatya İli Ağızında yer alan pekiştirme örnekleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Yapılan çalışmada pekiştirme ‘‘Seslerle Yapılan Pekiştirme, Eklerle Yapılan Pekiştirme, Kelimelerle Yapılan Pekiştirme, Söz Dizimiyle Pekiştirme olmak üzere dört ana başlıkta incelenmiştir.

Yaptığımız alışma sonucunda Malatya İli Ağızında yer alan pekiştirmeyle ilgili tespitlerimizi maddeler halinde şöyle sıralayabiliriz:

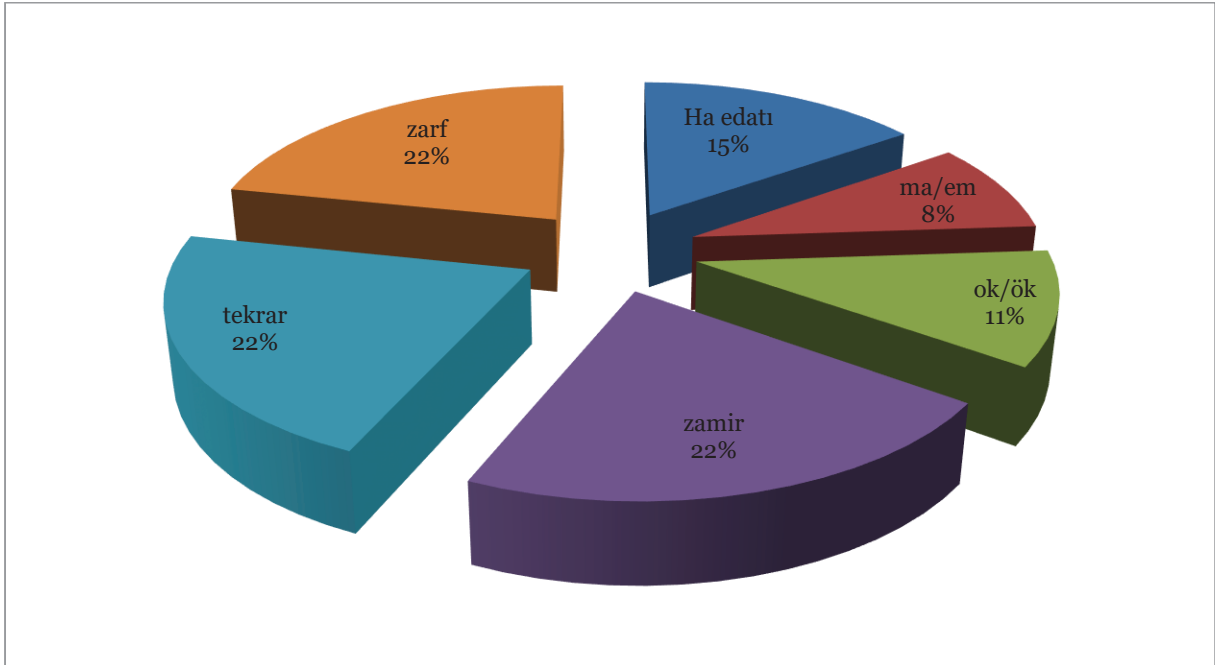
şekil 1:

Söz dizimiyle yapılan pekiştirme %8, seslerle yapılan pekiştirme %33, kelimelerle pekiştirme %34, eklerle pekiştirme %25'tir.

Şekil 2: Eklerle Pekiştirme

cAĞIZ ve Man ekiyle yapılan pekiştirme %3, LAR ve An ekiyle yapılan pekiştirme %10, DIR/DUR ekiyle yapılan pekiştirme %13, CIK ekiyle yapılan pekiştirme %16, Cak ekiyle yapılan pekiştirme %6, Cak ekiyle yapılan pekiştirme %23, ek yığılması %16'dır.

Şekil 3: Kelimelerle yapılan pekiştirme

Zarf ile yapılan pekiştirme %22, tekrar ile yapılan pekiştirme %22, zamir ile yapılan pekiştirme %22, ok/ök ile yapılan pekiştirme %11, ma/em ile yapılan pekiştirme %8, Ha edatı ile yapılan pekiştirme %15'tir.

Kaynakça

- Buluç, S. (1942). Anadolu Ağızları Bibliyografyası. Türkiyat Mecmuası, 7-8, 327-333.
- Demir, N. (2002). Ağız terimi üzerine. *Türkbilig*, (4), 105-116.
- Gülseren, C. (2000). Malatya İli Ağızları (İnceleme - Metinler - Sözlük ve Dizinler). Ankara: TDK Yayınları.
- Hengirmen, M. (1999). Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri, Engin Yay., Ankara.
- Karahan, L. (1996). *Anadolu ağızlarının sınıflandırılması* (Vol. 630). Türk Dil Kurumu.
- Karasar, N. (2000). Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar, İlkeler, Terimler, Nobel Yayın Dağıtım, 10. Baskı, Ankara.
- Korkmaz, Z. (1975). Anadolu Ağızları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar. TDAY, 143-172.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer terimleri sözlüğü* (Vol. 575). Türk Dil Kurumu.
- Korkmaz, Z. (2003). Türkiye türkçesi grameri. *Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları*.
- Üstüner, A. (2003). Türkçede pekiştirme. *Elazığ: Fırat Üniversitesi Basımevi*.